

Synlige mål, faglige mål og formativ evaluering

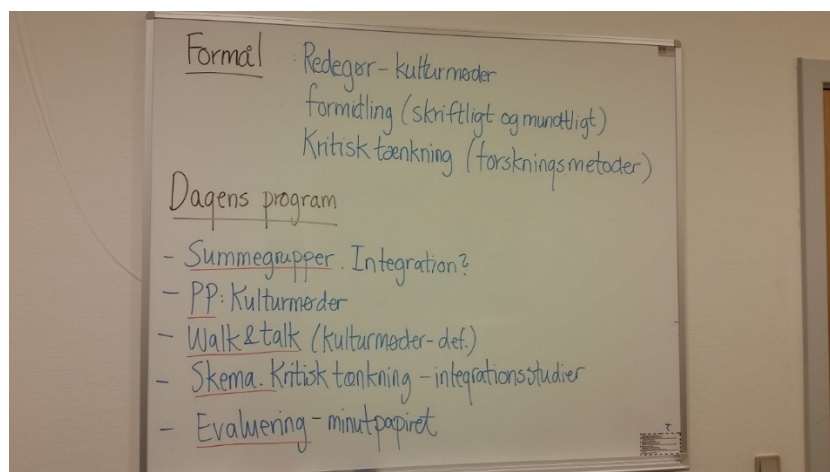
Af Merete Jagd Esmarch

I disse år holder den didaktiske metode "synlig læring" sit indtog i det pædagogiske landskab i den gymnasiale sektor. Denne artikel vil sætte fokus på, hvordan anvendelsen af nogle af principperne fra synlig læring kan være med til at tydeliggøre de faglige mål for eleverne i psykologiundervisningen. I artiklen vil der også være et fokus på formativ evaluering. I aftaleteksten (2016, s.29-30) pointeres det, at *"den løbende evaluering skal skærpes, så der bliver mere vægt på fremadrettet, formativ evaluering. Det betyder fx, at eleven ikke kun modtager en karakter som evaluering på en opgave, men også får klare anvisninger på, hvordan det er muligt at forbedre sig"*. Formativ evaluering er dermed blevet højaktuel, og det er nødvendigt for den enkelte underviser i gymnasiale sammenhænge at forholde sig til, hvilke evaluerings- og feedbackmetoder der skal anvendes i praksissituationen. De faglige mål i psykologiundervisningen skal ikke kun synliggøres for eleverne. Eleverne skal også løbende have feedback på, hvordan de kan justere deres indsats i læringsituationen, så læringen bliver mere optimal.

Når psykologifaglige mål bliver til synlige mål

En af de store styrker ved det didaktiske princip "synlig læring" er blandt andet, at de faglige mål må blive synlige, ikke blot for underviseren, men også for eleverne. De faglige mål må blive eksplicite (Mehlsen, 2017). Dette er en konstant reminder til underviseren om at tydeliggøre over for eleverne: Hvor er vi på vej hen (Hattie, 2013). Det er formodentlig lettere sagt end gjort, for hvordan får underviseren tydeliggjort over for eleverne, hvad der er læringsmålene for undervisningen i psykologi? Det allerførste spørgsmål der må stilles i den sammenhæng er: Hvad skal gøres synligt i psykologi? Hvad er psykologifagets byggestene? Et kort svar hertil kunne være: Aktuelt stof, psykologiske problemstillinger, fagets stofområder med fokus på det normalt fungerende menneske, metoder og kritisk tænkning (Læreplan for Psykologi C og Læreplan for psykologi B). Det næste spørgsmål kunne herefter være: Hvordan synliggøres disse byggestene i psykologiundervisningen? Her er svarene utallige. Men pointen er, at det er spørgsmål, psykologiunderviseren løbende må stille sig selv.

En måde, hvorpå de faglige mål dagligt kan tydeliggøres, er at introducere eleverne til *dagens formål* og *dagens program* (figur 1). Igennem denne daglige rutine kan eleverne blive opmærksomme på, hvor er de på vej hen i forhold til de faglige mål, samt hvilket kernestof- og/eller supplerende stof der introduceres i dagens lektion. Ligeledes kan de enkelte undervisningssekvensers didaktiske metoder også indgå i introduktion af dagens program. I figur 1 er de udvalgte didaktiske metoder eksempelvis: Summegrupper, Powerpoint, Walk & Talk, "Skema til kritisk tænkning" og minutpapiret (Marinos, 2015). Introduktionen til de enkelte sekvensers metoder kan være en stilladsering for eleverne i læringssituationen i psykologi, da eleverne dermed ikke kun er introduceret til, *hvad* de skal lære, men også *hvordan* de skal tilegne sig den dagens aktuelle viden, kundskaber og færdigheder (Læreplan, Psykologi C og Psykologi B).

Figur 1: Formål og Dagens program

Feedbackniveauet: Feed up – hvor er jeg på vej hen (Hattie, 2013) udfordrer konstant underviseren til at spørge sig selv: Hvordan sikrer jeg mig, at eleverne ved, hvor vi er på vej hen i forhold til de faglige mål i psykologifaget? Når de faglige mål i psykologi er tydelige for eleven, bliver det også nemmere at give feedback, fordi feedbacken kan referere tilbage til de psykologifaglige mål (Mehlsen, 2017).

Logbog og månedens feedbackkort

Inden for det didaktiske perspektiv synlig læring er det ikke nok at vise eleverne, hvor de er på vej hen. Eleverne må også vide, hvor de er i læringsprocessen samt vide, hvad næste skridt i læringsprocessen er, hvis der skal ske forbedringer (Hattie, 2013). Feedbackniveauerne: Feedback

og feedforward kan i denne sammenhæng inddrages, når eleverne skal foretage formativ evaluering i psykologiundervisningen. I en undersøgelse, som EVA har foretaget (Mehlsen, 2017), og som vedrører feedback i gymnasiet, pointeres det, at det er vigtigt, at den feedback, der gives, må være fokuseret og kontinuerlig (ibid). Hvis den feedback der skal gives i psykologiundervisningen både skal være præcis og foretages løbende, kan det være en idé at finde ud af, hvordan en sådan feedback integreres som et fast element i psykologiundervisningen. I de faglige mål for både psykologi C og psykologi B står der, at der skal være en skriftlighedsdimension i psykologi. En måde at fastholde fokuseret og kontinuerlig feedback kan være at have en logbog for den enkelte elev, hvor elevens læringsproces i psykologiundervisningen løbende dokumenteres. I denne logbog er der også mulighed for, at underviseren eksempelvis giver eleven "månedens feedback" i form af 1-2 fokuspunkter, eleven kan arbejde med. Dette kunne også udvides med månedens "feedbackkort". Feedbackkortet er et kort, der udleveres til eleven, hvorpå der står, hvad eleven særligt skal arbejde med den kommende måned (figur 2). Feedbackkortet kan fremstilles i samarbejde med eleven, og dermed kan elevernes indsigt i egen læringsproces styrkes. Integreret i feedbackkortet er et afsnit, hvorpå eleven kan skrive et par forpligtende linjer, som omhandler, hvordan eleven konkret vil arbejde med de pågældende fokuspunkter.

<p>Feedbackkort oktober 2017 for:</p> <p>Jeg skal arbejde med følgende:</p> <p><u>1. Øve mig på at identificere en psykologisk problemstilling</u></p> <p>Hvordan vil jeg gøre det:</p> <p><u>2. Redegør for centrale begreber inden for temaet: Kognition, læring og motivation</u></p> <p>Hvordan vil jeg gøre det:</p>

Figur 2: Feedbackkort

Samtalekort og elev til elev-feedback

En anden tilgang til feedback, kan være at eleverne inddrages i feedbacken og den feedback, der gives, er en elev til elev-feedback (Mehlsen, 2017). Hvis elev til elev-feedback skal være givende og konstruktiv, kan det være en god idé at overveje, hvordan feedbacksituationen kan stilladseres

af underviseren. En mulighed kan være, at alle elever først skal foretage den formative evaluering: *Evalueringsskydeskiven* (Marinos, 2015). Evalueringsskydeskiven har fokus på, hvordan den enkelte elev vurderer sig selv i forhold til udvalgte psykologifaglige mål. Elevens opgave er at "skyde sig ind på" i hvor høj grad, eleven lever op til udvalgte psykologifaglige mål. Nogle af vurderingsparametrene er "ret sikker", "er på vej" og "er usikker" (ibid). Når alle eleverne har udfyldt evalueringsskydeskiven, kan fase to være, at eleverne inddeles i makkerpar, og at der i makkerparrene foregår elev til elev-feedback. Denne feedback kan ske ud fra et samtalekort (figur 3).

<p>Samtalekort</p> <p>Du kan vælge at stille din makker nogle af nedenstående spørgsmål:</p> <ul style="list-style-type: none">- Hvordan vurderede du dig selv i skydeskiven?- Er der noget du skal læse videre på?- Hvad kan du gøre for at forstå begreberne bedre?- Hvordan kan du undersøge mere om, hvad digital dannelse er? <p>Giv gerne din makker nogle gode idéer til, hvordan han/hun kan forbedre sig inden for psykologifaget. Giv konkrete idéer.</p>

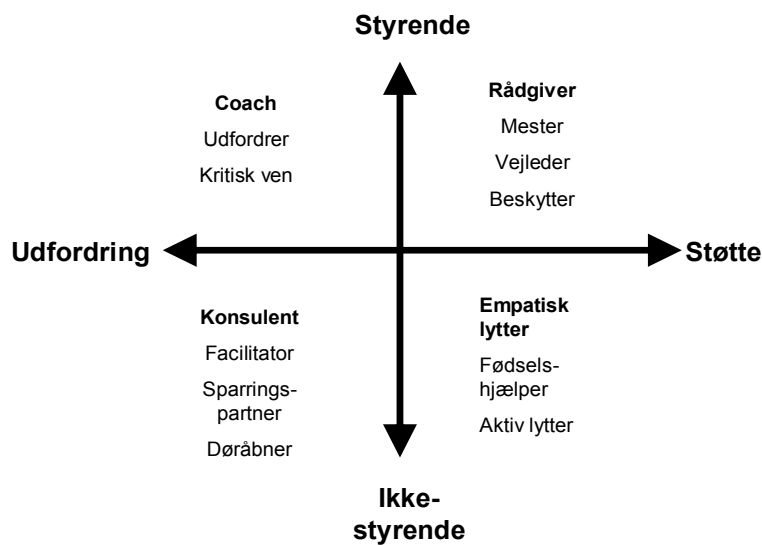
Figur 3: Samtalekort – selvvurdering og elev til elev-feedback

Samtalekortets spørgsmål kan varieres alt efter, om der skal være fokus på feedback i forhold til elevens forståelse af kritisk tænkning, metoder, identifikation af psykologisk problemstillinger, psykologiske fagbegreber eller psykologiske undersøgelser.

Begrænsningen ved den didaktiske metode: Synlig læring

En af de udfordringer, der kan være ved at anvende elementer fra feltet synlig læring, kan være, at de lavtpræsterende elever er "*mindre præcise i deres selvvurdering*" (Hattie, 2013). Dette er en påmindelse om, at der ved didaktiske værktøjer oftest er både en mulighed og en begrænsning, når det didaktiske værktøj anvendes. Derfor er det som underviser vigtigt at inddrage en kritisk vurdering af de didaktiske værktøjer, der udvælges og inddrages som didaktiske metoder i psykologiundervisningen. De svage elever kan have svært ved selvvurderingskriteriet, og derfor kan det være problematisk at spørge elever, der har svært ved psykologifaget: Hvordan vil du vurdere dig selv i forhold til de faglige mål i psykologi.

En idé kan derfor være at have forskellige og supplerende formative evalueringsredskaber, som anvendes af underviseren i psykologiundervisningen. En vejlednings- og feedbackmodel som kan fungere som et supplerende feedbackredskab til synlig læring er Kaisers såkaldte *Mentorkarrusel* (figur 4, Kaiser, 2005). Selvom mentorkarrusellen er indtænkt som en redskab i mentorsammenhænge er det muligt, at bruge vejledningsperspektiver ind i en feedbacksituation i psykologiundervisningen. Mentorkarrusellen pointerer, at en vejleder i en feedbacksituation kan indtage forskellige roller alt efter, hvilken elev der skal vejledes.

Figur 4: Mentorkarrusellen (Kaiser, 2005).

I forhold til nogle af de svage elever, som kan være til stede i psykologiundervisningen, kan det være aktuelt og konstruktivt at træde ind i en rolle som både støttende og styrende vejleder, eksemplificeret i vejlederrollen, hvor underviseren skal være rådgivende. Underviseren bliver her mere styrende i elevens læringsproces, og underviseren kan give eleven en konkret vurdering af, hvor eleven er i læringsprocessen, samt hvor der aktuelt kan ske forbedringer.

I vores verden, der blandt andet er præget af en humanistisk tilgang, hvor det at tage selvstændige meningsfulde valg er i højsædet, kan det være en udfordring at få spørgsmål, som hele tiden er i den boldgade, der kunne kaldes "Hvad-synes-du-selv-spørgsmål". Svage elever der bliver spurgt om: Hvor synes du selv, du er i forhold til det faglige mål, som vedrører "Kritisk tænkning", kan have svært ved at svare fyldestgørende på et sådan spørgsmål. Nogle elever har brug for konkrete præcise rådgivende råd. Det kan det være givende for elevens læringssituation, at underviseren

forholder sig til, hvilken vejledningsrolle der skal indtages i den aktuelle vejledningssituation. Det at anvise eleven næste skridt i læringsituationen og være rådgivende findes også inden for Tønnesvang teori om selvobjektsdimensionen, som omhandler betydningsbærende selvobjekter (Tønnesvang, 2002). Her er pointen, at en elev kan have brug for vejledere, der kan skabe retning og påpege en meningsfuld retning i læringsprocessen (ibid).

I forhold til mentorkarrusellen er der formodentlig nogle vejledningsroller den, enkelte underviser naturligt indtager og andre vejledningsroller, der skal afprøves. Nødvendige spørgsmål i en feedbacksituation, hvor der skal være vægt på fremadrettet, formativ evaluering kan være: Hvilken rolle skal jeg indtage som vejleder i psykologiundervisningen? Skal jeg udfordre eleven og stille kritiske, konstruktive spørgsmål? Skal jeg være sparringspartneren? Skal jeg indtage en meget aktivt lyttende rolle? Skal jeg være rådgivende, indtage mesterlærerrollen eller påpege meningsfulde konkrete nye skridt i læringsprocessen?

Formativ evaluering er på ny kommet i fokus, og selvom mange uddannelsesinstitutioner har haft formativ evaluering på dagsordenen i mange år, er det måske tid til at få set valget af de formative evalueringsmetoder i psykologiundervisningen efter i sømmene.

Referencer:

Aftaletekst (2016): *Aftale mellem regeringen, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance, Det Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti om styrkede gymnasiale uddannelser.*

Læreplan, Psykologi C, <https://hoeringsportalen.dk/Hearing/Details/60367>

Læreplan, Psykologi B, <https://hoeringsportalen.dk/Hearing/Details/60367>

Hattie, John (2013): *Synlig læring – for lærerne.* Dafolo.

Kaiser, Birthe (2005): *Mentor – den fleksible vejleder.* CVU Vest Press

Marinos, Nicolas (2015): *Evaluering på de gymnasiale ungdomsuddannelser.* Marinos.dk

Mehlsen, Camilla (2017): 4 elementer i god feedback i gymnasiet. Eva.dk

Tønnesvang, Jan (2005): *Pædagogisk Psykologi*. I: Bertelsen, Hermansen, Tønnesvang (red.),:
Vinkler på selvet – en antologi om selvbegrebets anvendelse i psykologien. Klim